

ANSAT JA VALHEET

Pekka Ervastian esitelmä 14.10.1928

Pikakirjoittanut K. Thesleff

Ansait ja valheet, joista Tolstoi puhuu opissaan, ne ne varsinaisesti estävät meitä menestyksellä taistelemasta syntejä vastaan ja vapautumasta niistä. Synnit, kuten muistamme, ne taas puolestaan ovat itse rakkauden esteinä. Ansait ja valheet kietovat meidän järkemme, joka muuten näkisi totuuden. Meidän järkemme on senlaatuinen ja sitä varten meille annettu, että me sen avulla näkisimme totuuden. Kun järkemme on valistunut, kun se on ennakkoluuloista vapautunut, silloin me näemme, niin kuin Tolstoi opettaa, että suuri, jumalallinen rakkaus on aina mahdollinen, ijankaikkinen autuus, elämä ja onni, sekä täällä maan päällä, että missä muualla tahansa. Ei ole mitään muuta onnen mahdollisuutta kuin jumalallinen rakkaus, joka on Jumala itse. Meidän järkemme, jos se ei ole pimitetty, näkee tämän totuuden, näkee selvästi, että millään muulla tavalla emme voi saavuttaa onnea. Emme palvelemalla eläintä itsessämme ja eläintä toisissa, vaan ainoastaan siten, että tunnemme Jumalan ihmisessä, kaikkialla, Jumalan, joka on rakkaus. Mutta kun ihminen herää henkisesti ja varsinaisesti tulee tietoiseksi synneistään, silloin hän voisi luopua niistä synneistään ja elää aivan järkensä mukaisesti ellei olisi näitä ansoja ja valheita, niin kuin Tolstoi sanoo. Muistakaamme vielä, että Tolstoin opin mukaan synti on niin vaikeasti poistettavissa, sentähden, että se on itsestään meidän luonnossamme. Synti on ainoastaan se, mikä estää meitä rakastamasta. Synnillä ei ole mitään muuta teologista merkitystä. Mutta synti on sentään hyvin voimakas, se asuu meidän omassa luonteessamme, sillä semmoiset ihmiset, jotka eivät itsestään ole syntisiä muodostuvat siksi. Jokaisen ihmisen täytyy syödä ja juoda, jokaisen täytyy levätä, jokaisen täytyy luonnon mukaan, luonnon mukaisesti, ajatella vähän eteenpäin,

koota vähän talven varalle, niin kuin muurahaiset pesässään. Jokaisen täytyy taistella jonkun verran olemassaolostaan luontoa vastaan. Jokaisen myöskin täytyy elämässään jonkun verran kiihoittua, tulla stimulanssiin elämän tapahtumien kanssa, sillä muuten meidän elämämme olisi liian uneliasta, jos ei koskaan olisi vaihtelua, jos ei tapahtuisi semmoista, joka panee järkemme liikkeelle ja lisää ruumiillista voimaamme. Sentähden nämä kaikki asiat ovat itsestään luonnollisia ja ihminen, joka ei ole tietoinen millään tavalla hengestään, hän tietysti silloin elää aivan näiden eläimellisten, luonnollisten vaistojen mukaan ja on siinä onnellinen. Mutta kun järki on herännyt ihmisessä ja hän alkaa ajatella ja kun hän herää henkisesti, niin että hän näkee totuuden ja näkee, ettei mikään onni ja autuus ole saavutettavissa muuten kuin rakkaudessa, silloin kaikki nämä asiat, jotka itsestään ovat luonnollisia, muuttuvat helposti synneiksi. Sillä kun ihminen kerran ajattelee onnea ja yleensä spekuloi, niin silloin hän myöskin ajattelee näitä luonnollisia taipumuksiaan ja huomaa, että ne ovat omiansa lisäämään hänen persoonallista onneaan. Ja sentähden, vaikka hänen järkensä näkee, että jumalallinen rakkaus on aina onnea, niin nämä viehätykset, elämän viekotukset, ne eläimellisen elämän vaistot, muodostuvat hänelle synneiksi, kun hän kohdistaa niihin huomionsa, kun hän lankeaa pois totuuden ihanteesta ja kohdistaa huomionsa juuri tuommoisiin persoonallisiin tyydytyksiin. Nämä viettelykset ja tyydytykset ovat niin lähellä kutakin ihmistä, että hän aivan huomaamattaan niihin lankeaa, taikka jos hän enemmän ajattelee, enemmän itsenäisesti arvostelee, niin hän keksii syyt millä hän puolustaa omia heikkouksiaan ja omaa synnittömyyttään. Hänen ei tarvitse edes itse keksiä näitä puolustuksia, vaan niitä tarjotaan hänelle valmiina. Nämä puolustukset, joita tarjotaan ihmisille valmiina ne ovat juuri näitä ansoja, joista Tolstoi puhuu, ja uskonnollisia valheita, joista hän myöskin puhuu. Ensinnäkin ovat ansat, sanoo Tolstoi, viittä eri laatua. On olemassa persoonallisia ansoja, on olemassa perheansoja, on olemassa

toiminnan ansoja, on olemassa seura-ansoja ja on olemassa valtion ansa. Nämä viisi ansaa kietovat meidän järkemme. Ajatelkaamme nyt, että on aivan henkiseen elämään herännyt ihminen, semmoinen, joka on todella herännyt näkemään, että rakkaus on aina elämän laki ja herännyt näkemään sitä juuri niin perinpohjin, niin täydellisesti kuin Tolstoi. Mitä silloin hänen omatuntonsa, hänen järkensä, hänen sisin äänensä hänelle sanoo? Nyt tästä hetkestä lähtien, jolloin sinä näet, ettei ole mitään muuta todellista elämässä olemassa kuin suuri, jumalallinen rakkaus, nyt sinä tästä hetkestä lähtien rakastat kaikkia. Rakastat samalla epätsekkäällä, itsesi unohtavalla rakkaudella kaikkia. Se ei ole silloin mitään haaveilua. Se kaikkia rakastaminen näyttäytyy siinä, että sinä rakastat täydellisesti, epätsekkäästi lähimpiäsi, naapureitasi, vihamiehiäsi, persoonallisia tuttaviasi, omaisiasi, kaikkia, joka hetki, sillä suurella rakkaudella, joka ei katso muotoon, eikä katso ihmiseen, vaan joka on täydellisesti puhdas ja vanhurskas, täydellisesti inhimillinen ja jumalallinen, eikä tee mitään eroa ihmisten kesken. Niin tunsivat Tolstoi, niin tunsivat aina semmoiset suuret profeetat, semmoiset suuret sielut kuin joku Fransiscus Assisilainen, joku Buddha, joku Jeesus, joku Laotse, joku Zarathustra, aikojen kuluessa. Sillä tavallahan he juuri tunsivat. – Nyt on rakastettava. – Silloin jos tällainen herämys sattuu ihmiselle, joka ei ole niin kuin lapsi, ohimennen sanoen, karmansa puolesta niin valmistunut, kuin esim. Fransiscus Assisilainen, että hän siinä samassa hetkessä voi luopua kaikesta ilman epäilyksiä, lähteä kaikkia rakastamaan, kaikki ihmisiä, kaikkia eläimiä, koko luontoa, koko maailmaa, jos se sattuu ihmiselle, jonka karma ei ole aivan yhtä suojea, jonka menneisyydessä ei ole niin paljon taistelua ja niin paljon voittoa, että hän nyt heti osaisi kaiken voittaa, niin silloin, niin kuin Tolstoi sanoo, silloin tämä rakkauden omaksuminen, uuden, ijankaikkisen elämän omaksuminen, se ei voi tapahtua yhdessä hetkessä, vaan se tapahtuu asteittain. Ihminen kehittyy vähitellen ja sentähden juuri hän kehittyy vähitellen, että se rakkaus

enemmän ja enemmän pääsee hänessä voimaan. Jos hän ei sitä vastusta, niin hänellä on myöskin aina tuo mahdollisuus, että hän itse asettuu esteeksi rakkauden tielle, että hän lankeaa ansoihin.

Ensimmäinen näistä ansoista on persoonallisen valmistuksen ansa. Ihminen näkee herätessään, että hän on kaukana ihanteista ja itse asiassa ennen kuin hän siis voisi rakastaa, ennen kuin hän voisi kokonaan antautua rakkaudelle ja nyt tästä hetkestä lähtien näyttää teoissa aina rakkautta jokaista kohtaan, joka hänen tielleen sattuu, jokaista lähimmäistä kohtaan, niin tämä persoonallisen valmistuksen ansa kuiskaa hänelle: Lykkää, lykkää hengessäsi vähän tuo lopullinen rakkaus. Ethän sinä nyt osaa noin kaikkia rakastaa. Täytyyhän sinun nyt tässä vähän kehittää itseäsi ensin. Täytyy sinun nyt ensin vähän kehittää itseäsi täydellisemmäksi. Ethän sinä nyt heti voi rakastaa. Mitä se nyt on, jos sinä nyt heti menet rakastamaan. Ethän sinä nyt ole vielä niin kehittynyt järkesi puolesta. Ethän sinä nyt ole niin viisas. Tässä täytyy vähän valmistaa itseään vielä. Silloin ihminen ei huomaa, että kehitys rakkaudessa, joka kyllä on kehitystä, ei tapahdu siten, että ihminen koettaa kehittää itseään jossain muualla, esim. kaikella tavalla sivistyttämällä sieluaan, vaan kehitys rakkaudessa voi tapahtua ainoastaan sillä tavalla, että hän suorittaa rakkauden töitä, vaikka pienessä muodossa, johon hän vielä kykenee. Ei kehitys tapahdu sillä tavalla, että minun täytyy lukea äärettömän viisaita kirjoja, mennä omaan huoneeseeni ja syventyä siellä niihin kehittyäkseni ja viisastuakseni ja valmistuakseni. Minä en silloin myöskään tahdo tulla häirityksi ja en voi sentähden auttaa jossain, jossa minä voisin auttaa. Voi jotain tapahtua akkunan ulkopuolella, mutta minä en tahdo rientää apuun. – Me emme osaa arvostella asioista oikein, sanoo Tolstoi. Emme osaa ymmärtää, että rakkauden elämä on jokapäiväisen elämän kaikissa pikkuisissa, ihmeellisissä vaatimuksissaan. Sentähden tuo persoonallisen valmistuksen ansa kuiskaa meille hyvin kuuluvalla äänellä ja puhuu meille juuri meidän omasta kehityksestämme. Minun täytyy nyt ensin lukea

itseni tohtoriksi, sitten voin kyllä ruveta pyrkimään täydellisempään elämään. Kun minä olen tullut oikein rikkaaksi sitten voin alkaa rakastaa kaikkia ihmisiä ja näytän kuinka pitäisi ihmisiä auttaa juuri rikkauksella. Mehän tiedämme aivan kokemuksesta, että me ihmiset saatamme juuri sillä tavalla ajatella. Muistan niin hyvin erään erittäin vakavan nuoren teosofin, joka sanoi minulle niin iloisesti: Katso, nyt minä menen rikkaisiin naimisiin ja sitten, sitten minä ainakin saan antaa. Minä ihan näen miten 500 lappuset lentävät silmiäni edessä. Sitten minä todella voin teosofista työtä edistää ja auttaa kaikkia. Jaa, hän meni rikkaisiin naimisiin, mutta hänen rouvansa ei antanutkaan hänelle yhtään rahaa ja hän oli paljon enemmän sidottu kuin ennen. Hän ei voinut antaa ei persoonallista apuaan eikä rahojaan. Muistammehan kuinka Jeesus sanoi sille miehelle, joka oli kyllä valmis seuraamaan häntä, mutta sanoi, että jahka minä nyt ensin haudaan isäni, joka on kuollut. Jeesus antaakseen aivan kuvaavan neuvon sanoi näin: Anna kuolleitten haudata kuolleita. Kyllä on niitä sellaisia ihmisiä, jotka eivät ole heränneet henkiseen elämään, jotka kyllä haudavat tuon isäsi ruumiin. Nyt tällä hetkellä sinä seuraa minua. – Tietysti tämä on räikeä esimerkki. Erinomaisen räikeä, joka melkein voi tuntua sydämettömältä. Mutta siinä on meidän Mestariimme tahtonut vain teroittaa itse periaatetta.

Toinen ansa on n.s. perheansa. Se on, että ihminen, kun hän herää henkiseen elämään ja oikeastaan silloin sydämessään tuntee, että hän rakastaa kaikkia yhtä paljon, kuitenkin kuuntelee aivan luonnostaan sitä ääntä, joka sanoo hänelle: Mutta sinun perheesi, sehän on sinua kaikista lähinnä. Niitä sinun tulee rakastaa, niitä, jotka ovat veren siteillä sidotut sinuun. Niitä sinun täytyy rakastaa enemmän kuin toisia, niiden puolesta sinun täytyy uhrautua. Tolstoi sanoo nimenomaan: Tämä on äitien ansa ennen kaikkea. He uhrautuvat aina rakkauden uskossa juuri perheittensä puolesta ja samalla silloin lankeavat tähän perheensa. Heidän rakkautensa voi nimittäin viedä siihen, että he suosiessaan omia

lapsiaan voivat olla vaikka kuinka kylmiä toisille lapsille. Myöskin muistamme mitä Jeesus Kristus sanoi: Ihmisen pahimmat vihamiehet ovat hänen perheensä. Mitähän Jeesus sillä tarkoitti? Tietysti voimme mystillisesti selittää, että meidän perheemme ovat ne kaikki äänet meissä, jotka elävät meidän sisässämme, jotka ovat kaikista lähinnä meitä omassa sielussamme ja jotka ovat meidän vihollisiamme. Tämähän on totta, mutta se on myöskin totta aivan jokapäiväisessä elämässä siinä mielessä, että niin kuin kokemuksesta saatamme havaita, hyvin usein ainakin on niin, että jos joku perheen jäsenistä herää henkiseen elämään, jos sattumalta joku perheen jäsenistä, ei kaikki yhtäaikaan, jos sattumalta joko isä, äiti tai joku lapsista herää henkiseen elämään ja ymmärtää totuuden ja tahtoi elää sen mukaan, niin silloin toiset siinä perheessä eivät ymmärrä, vaan asettuvat vastarintaan, asettuvat vastustamaan. Sehän oli Tolstoin oma tragedia. Hänen perheensä ei täydellisesti ymmärtänyt häntä, ja sillä tavalla hän joutui vaikeaan asemaan. Hän joutui itsekin sellaiseen asemaan, että hän tahtomattaan tuli vaivanneeksi perhettään, sillä kun perhe ei siunannut häntä hänen elämänymmärryksessään ei hän myöskään osannut perhettään ymmärtää. Hän jäi siihen, hän oli perheensä kiinni. Hän jäi perheeseen, mutta hänen luonaan kävi paljon ihmisiä, paljon sekä naapureita, että ympäri maailmaa sellaisia, jotka tulivat katselemaan suurta kirjailijaa ja ennen kaikkea suurta profeettaa. Tolstoi ei voinut tietysti muuta kuin olla vieraanvarainen isäntä ja tämä oli tietysti suureksi vaivaksi hänen rouvalleen. Me voimme hyvin ymmärtää, että kreivitär Sofia Tolstoi ei ollut siitä niin kovin ihastunut, että joka päivä kävi ääretön joukko ihmisiä syömässä ja juomassa. Siinä oli tietysti kovasti passaamista, järjestämistä ja ajattelemista. Kreivitär väsyi tähän elämään, mutta se johtui ainoastaan siitä, että Tolstoi itse oli niin kauheassa ristiriidassa. Hän ei jaksanut hyljätä perhettään. Perhe ei jaksanut ymmärtää häntä. Hän rakasti kaikkia ja hän ei voinut sanoa niille, jotka tulivat hänen ovensa luo, että mene tiehesi, mene tiehesi. —

Tuommoinen ristiriita syntyy elämässä kun nyt ihminen jossain perheessä herää henkiseen elämään. Sanokaamme, että hän on ollut ahkera koulussa, hän on nyt ylioppilas, hän on elänyt hyvin ja kauniisti maailmassa ja ollut perheelle iloksi. Mutta sitten hän huomaa, ettei hän ollenkaan voi jatkaa tuollaista, sillä henki kutsuu häntä toisaalle. Hänen on tehtävä suuri muutos elämässä. Hänen täytyy lähteä ulos maailmaan, keppi kädessä, ja todistaa jumalallisesta rakkaudesta. Mutta perhe on kauhistunut, sen sijaan, että he siunaisivat, sen sijaan, että he sanoisivat: sinä olet valinnut oikean osan. He asettuvat vastarintaan ja koettavat saada hänet pois siitä henkisestä innostuksesta ja elämästä. Toiselta puolen tietysti kaikki tällaiset vastustukset ovat erinomaisen hyviä, ja se on henkiselle elämälle suurta koettelemusta. Sentähden se on sillä tavalla asetettukin, koska meitä sillä tavalla parhaiten koetellaan.

Sitten on kolmas ansa, niin sanottu toiminnan ansa. Jokainen ihminen, sanoo Tolstoi, on jossain määrin toiminnassa kiinni ja hän on mielessään innostunut. Nyt hänen toimintansa voi olla sitä laatua, että kun hän herää henkisesti, kun hän näkee totuuden, niin hänestä tuntuu noin, että hänen perheensä jättää hänet ja hänen täytyy jättää tuo toimi, ei hän voi ollakaan tuossa toimessa ja jatkaa tuota työtä. Hänen omatuntonsa voi sanoa hänelle sillä tavalla, kun hän herää henkisesti. Tämä minun työni ei ole semmoista, että minä voisin siinä rakastaa ja että minä aina voisin siinä tehdä niin oikein kuin minä tahtoisin ja niin kuin minun tulisi. Ehkä tämä minun koko hommani onkin vähän epäiltävää. Hän voi henkisesti herätessään tehdä tällaisen huomion. Silloin, sanoo Tolstoi, toiminnan ansa heti kietoo hänen järkensä. Se sanoo esim. näin: Jaa, mutta sinulla on tehdas, joka valmistaa aivan haluttua tavaraa. Tietysti se on hyödyllistä, koska ihmiset sitä kaipaavat ja haluavat. Heivän täytyy sitä saada. Sinun täytyy tietysti jatkaa tätä tehdashommaasi. Yritä yhä pitää yllä tuota tehdasta ja lähetä maailmalle noita halutuita tavaroita. – Taikka sitten voi ansa sanoa hänelle: Juu, mutta nyt on työ aivan kesken

vielä. Täytyy ensin lopettaa tämä työ mikä minulla on. Enhän minä voi sitä aivan kesken jättää. – Tällä tavalla nämä ansat kuiskaavat hänelle. Se on toiminnan ansa, sillä rakkauden elämä vaatii heti toteutumista. Jeesuskin jossain vertauksessaan puhuu siitä, kuinka maailmalla on paljon hommaa ja tekemistä. Toisen pitää kyntää peltoaan, toisen pitää tehdä sitä ja sitä. Nämä tällaiset puuhat estävät ihmisiä juuri sillä hetkellä näyttämästä rakkauttaan. (Minun täytyy nyt taas tässä pienessä parenteesissa sanoa, että koetan esittää Tolstoin omaa kantaa niin selvästi ja täydellisesti kuin mahdollista. En millään tavalla sitä arvostele tai valaise. Kuitenkin, niin kuin olen ennenkin sanonut, voin kyllä sitten lopuksi hieman valaista ja arvostella näitä asioita, sillä olen niitä kaikkia kokenut, niitä kaikkia koettanut toteuttaa. Sentähden minä aivan hyvin sekä tunnen Tolstoin kannan, että osaan sitä vähän valaista, ehkä vähän arvostellakin jossain kohdin, mutta teen sen sitten vasta lopulla.)

Neljäs ansa, josta Tolstoi puhuu, on seuraelämän ansa, yhdistysten ansa. Ihmiset ryhmittyvät mielellään. Heillä on yhteisiä puuhia, yhteisiä pyrkimyksiä ja he luonnostaan lyöttäytyvät yhteen seuroiksi ja yhdistyksiksi sekä luokiksi ja lupaavat erinäisiä asioita toisilleen. Voivatpa vielä tehdä suoranaisia valoja toisilleen ja silloin he pitävät toisiaan veljinä. He ovat kaikki veljiä ja yhdenarvoisia, muu ihmiskunta jää hieman kuin ulkopuolelle. Silloin tällaiset yhdistykset, seurat ja puolueet, tällaiset ihmisryhmät luulottelevat harrastavansa totuutta ja parasta silloin kun he harrastavat veljeyttä keskenään ja jotain yhteishyvää, joka heitä koskee, mutta joka samalla sulkee ulos muun maailman. Tämä on kaikkien yhdistysten ansa, sanoo Tolstoi, tämä on valtiollisten puolueitten ansa. Ihminen kuuluu puolueeseen. Hän joutuu esim. johonkin parlamenttiin, hän ei saa enää olla oma itsensä. Hän ei saa omatuntonsa mukaan päättää asioista. Hänen täytyy toteuttaa oman puolueensa ohjelmaa. Hän on luopunut omasta järjestään, silloin kun hän on mennyt johonkin puolueeseen. Nyt hänellä ei ole enää

omaatuntoa. Hänen omatuntonsa on hänen puolueensa järki ja sitä hänen täytyy noudattaa. Sillä tavalla ihminen puolueitten ja yhdistysten avulla myy itsensä, myy omatuntonsa, myy järkensä. Tämä on hyvin vaikea ansa. Se on hyvin kiehtova ansa. Se on aina ollut maailman alusta saakka, sillä ihmiset ovat olleet pakoitettuja ryhmittymään aivan luonnollisista syistä suojellakseen toisiaan.

Viides ansa on kaikista pahin, sanoo Tolstoi. Se on järjelle kaikista enimmin kiehtova. Se on valtiollinen ansa. Jokainen meistä syntyy määrättyyn kansaan, määrättyyn valtioon ja vähitellen eläissään ja kehittyessään hän huomaa olevansa yhteiskunnan jäsen, jonka elämä on järjestetty määrättyllä tavalla. Yhteiskunnan elämä kulkee määrättyjen lakien ja sääntöjen mukaisesti. Niistä ei voi poiketa, niitä ei voi loukata ilman vaaraa itselleen ja toisille. Ihminen sillä tavalla helposti eläytyy yhteiskunnan, tuon valtion henkeen, sen järjestykseen, luullen sitä jonkinlaiseksi korkeimmaksi hyväksi. Hän saa pienestä pitäen oppia, sanoo Tolstoi, että tämä hänen yhteiskuntansa, jossa hän elää, on erinomaisen hyvä. Se on oikeastaan etevämpi kuin toisten kansojen yhteiskunnat, sentähden, että tämä kansa, sehän koettaa kaikkea turvata. Tässä koetetaan olla niin viisaita ja tässä koetetaan oppia muiden kansojen esimerkistä, tässä on niin pyritty kaikella tavalla tekemään parasta. Tietysti tämä kansa on saavuttanut niin paljon järjestyksessään kuin saavuttaa voi ja kuin yleensä on mahdollista saavuttaa. Usein vielä lisätään, että Jumala on erikoisesti suosinut tätä kansaa, ja rakastanut sitä enemmän kuin muita. Sentähden meidänkin täytyy ennenkaikkea rakastaa tätä yhteiskuntaa ja tätä valtakuntaa. Tällä tavalla ihmistä kasvatetaan pienestä pitäen, sanoo Tolstoi. Sehän on hänen isänmaanrakkauttansa, mutta se panee myöskin unohtamaan, että on toisia kansoja ja valtakuntia, toisia valtoja ja että ihmiskunta on paljon paljon suurempi kuin mitkään tällaiset kansalliset yksilöt. Mutta juuri sentähden, että ihmisiä kasvatetaan siihen uskoon, että valtio on jokin korkea, ihmeellinen aate, ihmeellinen

todellisuus, joka on yläpuolella yksilöä, niin että melkein voidaan sanoa, että yksilö on olemassa tuota kokonaisuutta varten, yksilö on olemassa yhteiskuntaa varten, niin se yhteiskunta, se valtio, se myöskin saattaa vietellä ja painostaa yksilöä suorittamaan tekoja, jotka ovat suorastaan rakkautta vastaan, niin kuin esim. menemään sotaan, mestauttamaan ja tekemään kaikkea väkivaltaa toiselle. Siihen ihminen kasvaa huomaamatta, sanoo Tolstoi, kaikki valtiothan ovat niin viisaasti ja niin kavalasti järjestetyt, että erotamme niissä vain kaksi eri puolta: hallituspuoli eli hallinto ja kansa. Kumpikaan niistä ei ole mistään vastuunalainen, sillä hallitus sanoo: Meillä on valta. Kansa on uskonut meille vallan ja johdon. Meidän täytyy katsoa kansan parasta. Meidän täytyy lähettää joukkoja sotaan. Mehän olemme saaneet kansan luottamuksen ja emme voi sitä pettää. – Sillä tavalla he pyyhkivät vastuun päältään. He lähettävät joukkoja sotaan ja sitten he mestauttavat jonkun pahantekijän, sillä täytyyhän heidän tehdä niin kuin kansa tahtoo ja ajatella heidän parastaan. Tolstoi sanoo, että Uudessa Testamentissa on loistava esimerkki tästä asiasta. Päärabbiini nimittäin sanoo, että on parempi uhrata yksi henki, nimittäin Jeesus Kristuksen, koko kansan hyväksi, ettei muut ihmiset, koko kansa, joutuisi kärsimään roomalaisten vihaa. Niin, täytyyhän meidän nyt uhrata yksi henki. Pannaan pää poikki Jeesus Kristukselta. Taas itse kansa, jota hallitus hallitsee ei ole myöskään mistään vastuunalainen, sillä senhän täytyy totella hallitusta. Jos hallitus sanoo, että lähtekää nyt sotaan, niin ei kansa voi sanoa, että ei, emme me tahdo lähteä, me tahdomme viljellä rauhassa maatamme. Ei sillä tavalla voi sanoa. Silloin täytyy lähteä sotaan ja jokainen sotamies, joka lähtee, hän ajattelee, että eihän se ole minun syyntä, että minä tapan esim. venäläisiä. Sehän on hallitus, joka käskää ja minun täytyy totella. Ne ovat ilman syytä, joita hallitaan ja he ovat ilman syytä, jotka hallitsevat. Sentähden tämä ansa on kaikista pahin, sanoo Tolstoi. Mutta, Tolstoi lisää vielä, ei yksikään ansoista voisi aivan

täydellisesti kietoa ihmisen järkeä ellei olisi ansoja tukemassa se, jota Tolstoi nimittää uskonnolliseksi valheeksi.

Uskonnolliset valheet ne ne tukevat näitä ansoja ja selittävät niitä. Ihmisen järki on jo ennakolta pimitetty, niin että sitä on verrattain helppo kietoa. Usko, sanoo Tolstoi, on peräti luonnollinen asia. Jokaisen ihmisen täytyy uskoa ja ilman uskoa emme voi elää elämässä, emme voi mitenkään elää henkisesti. Koko meidän henkinen elämämme on uskoa. Mitä tämä usko on? Se on uskoa Jumalaan. Se on uskoa hyvään, uskoa sieluun, uskoa järkeen. Tolstoi sanoo: Se on uskoa tämä kaikki, sentähden, että me emme voi sitä tarkemmin määrittellä. Me emme voi niitä asioita, joita uskotaan, emme voi niitäkään tarkasti piirtää eteemme, sillä silloin se ei olisi enää mikään uskon asia. Emme voi tarkasti määrittellä mikä hyvä on, mikä järki on. Mitä se on, että me olemme sieluja eli henkiolentoja? Mitä Jumala on? Mitä rakkaus on syvimmissä olemuksessaan? Emme voi tällaisia asioita tarkasti määrittellä ja juuri sentähden, ettemme voi piirtää niille konjunktuuria. Emme voi niitä ulkonaisiin muotoihin pusertaa. Juuri sentähden ne ovat niin eläviä. Niitä lähestytään uskossa, meidän ihmisten täytyy uskoa. Suurimmat asiat elämässä ovat sitä laatua, että meidän täytyy niihin uskoa. Mitä se merkitsee, jos rupeamme juttelemaan oppineesti Jumalasta. Jos uskoo Jumalaan, niin uskoo Jumalaan juuri sentähden ja siinä määrin, että Jumala on meille käsittämätön, että Jumala on alati meidän yläpuolellamme, että syvimmissä tajunnassamme ainoastaan asetamme kuin tuntosarvia ulospäin, Jumalaan päin, mutta emme osaa sanoa mitä Jumala on. Samalla tavalla, jos osaisimme määrittellä hyvää. Silloin me ottaisimme siltä kaiken mehun ja sisällön ja silloin hyvä ei olisi enää mikään hyvä. Se olisi muotiasia. Meidän täytyy ymmärtää, että hyvä on uskon asia ja se, että hyvä on uskon asia, että meidän täytyy uskoa hyvään, se perustuu juuri siihen, että hyvä on semmoista, jonka me tiedämme ja johon me siis uskossa luotamme ja jonka me tiedämme olevan, vaikkemme suinkaan sitä osaa määrittellä.

Samalla tavalla, sanoo Tolstoi, on ihmisen sielun laita taikka meidän itsemme laita henkiolentoina. Me tiedämme, että me olemme henkiolentoja. Me tiedämme, että me olemme enkeleitä, me tiedämme, että me olemme jollain lailla ikuisia. Ainakin sitten kun olemme henkisesti heränneet. Mutta ei meidän tietomme ole sellaista, että me voisimme heittää tuon asian ulkopuolelle itseämme ja piirtää sille ulkoviivoja, vaan meidän tietomme on sellaista, että meidän täytyy siihen uskoa. Me tiedämme olevamme henkiä ja sentähden meidän täytyy alati siihen uskoa. Aivan toiseen suuntaan, sanoo Tolstoi, ovat kaikki uskonnolliset valheet. Hehän sen sijaan ovat ruvenneet määrittelemään juuri niitä asioita, joita ei sovi määritellä. He puhuvat monista Jumalista, taikka sitten he puhuvat kolmesta Jumalasta, taikka sitten he puhuvat ihmeistä. Sitten he puhuvat semmoisista ihmeistä esim., että vesi muuttuu vereksi taikka, että leipä muuttuu jonkun ihmisen ruumiiksi. Uskonnot määrittelevät kaikenlaisia asioita ja tekevät siis uskon asioista järjettömiä asioita. Nämä juuri houkuttelevat ihmisiä pois uskosta kaikenlaisiin väärin uskoihin, nimittäin kaikenlaisten väärin opinkappalten totena pitämiseen. Tätä uskonnollista valhetta, sanoo Tolstoi, sitä annetaan ihmisille, sitä syötetään ihmisille, sitä heille opetetaan ja välitetään viidellä eri tavalla.

Ensimmäinen näistä uskonnollisista valheista, sanoo Tolstoi, on se, että totuutta tulkitaan väärin. Aina silloin tällöin on esiintynyt ihmiskunnassa joku tietäjä, joku viisaampi profeetta, joka on ilmoittanut elämän totuuden ihmisille. Näin sanoo nyt Tolstoi nimenomaan ja me kuulemme aina tuollaisen tutun äänen hänen puheessaan. Mutta sen sijaan, että ihmiset olisivat jääneet kuulemaan ja kuuntelemaan hänen ääntänsä, niin he hänen kuoltuaan koroittivat hänet Jumalaksi, sentähden, että hän on tuonut jumalallista totuutta maailmaan, ilmoittanut jotain jumalallista. He sanovat, että hän on itse jumalallinen olento. Hän on korkea, ihmeellinen olento, palvottava, hän voi auttaa. Samalla kun he tällä tavalla osoittavat kylläkin oikeata kunnioitusta,

vaikka se on liioiteltua, samalla he täydellisesti vääristävät hänen oppinsa tai unohtavat sen kokonaan, eivät välitä siitä ollenkaan, vaan keksivät jotain muita oppeja tilaan, joista he kuitenkin sanovat, että nämä olivat hänen. Tällaisen näytelmän, sanoo Tolstoi, näemme kaikissa uskonnoissa. Kristuksen opista ei tiedetä mitään kristikunnassa, joka kyllä nosti Jeesus Natsarealaisen Jumalaksi, mutta niinkuin Tolstoi sanoo, ainakin Konstantinus Suuren jälkeen, jolloin kristinusko tuli valtion uskonnoksi, suorastaan unohti Jeesus Kristuksen opin. Samalla tavalla, sanoo Tolstoi, on tapahtunut buddhalaisissa, hindulaisissa ja muhamettilaisissa maissa. Muhammed ja muhamettilaiset nehän ensin nousivat kristikuntaa vastaan, sanoen itsestään, että he ovat oikeita kristityitä. He ovat oikeita Kristuksen seuraajia. He tietävät, että Jumala on vain yksi. Kristikunta oli langennut monijumalaisuuteen. He uskovat kolmeen Jumalaan. Muhamettilaiset toivat nyt totuuden, joka oli sekaantunut ja unohtunut kristikunnalta. Mutta nyt, sanoo Tolstoi, jonkun aikaa sen jälkeen kun he yrittivät tuoda totuutta, niin totuus unohtui ja mitä Muhammedin usko nyt on? Se on nyt sitä, että täytyy viisi kertaa päivässä rukoilla ja täytyy ainakin kerran elämässään tehdä pyhiinvaellusretki Mekkaan j.n.e. Kaikissa uskonnoissa on käynyt tällä tavalla, sanoo Tolstoi. Totuutta on tulkittu väärin.

Toinen uskonnollinen menetelmä, valhemenetelmä on usko ihmeisiin. Kaikissa uskonnoissa opetetaan aina ihmisille, että muutamat ihmiset tai yksi ainoa on ollut niin Jumalan suosiossa, että hän tai he ovat saaneet tietää jumalallisia asioita. Todistuksena siitä on ollut, että he ovat osanneet tehdä ihmeitä. Kaikki me muut ihmiset olemme turhaan ylpeitä, jos me rupeamme luulemaan, että mekin voisimme mitään tietää ja mitään tehdä, saatikka ihmeitä. Meidän täytyy ymmärtää, että ylpeys on hylättävä. Meidän täytyy vain uskoa ja luottaa siihen, että jotkut ovat armoitettuja ja saavat tietoa Jumalalta ja sitten tekevät ihmeitä. Tämä on, sanoo Tolstoi, tuo väärä usko ihmeisiin ja väärä usko ihmeellisiin ihmisiin. Totuus on myöskin peitetty

ihmisiltä, jotka sanovat, että kaikki ihmiset ovat samassa asemassa, kaikilla on samat mahdollisuudet ja mitään ihmeitä ei ole. Tämä on suorastaan hullutusta, sanoo Tolstoi, kun meitä ihmisiä koetetaan opettaa uskomaan järjettömyyksiä. Se on kyllä viisaasti sanottukin, vaikka ihmiset eivät tiedä ja tunne kaikkia luonnonlakeja ja kaikkea mitä luonnossa voi olla. Ei ole silti elämässämme ihmeitä, vaikka ne näyttävät ihmeiltä. Tolstoi näki joka tapauksessa totuuden selvästi.

Sitten sanoo Tolstoi, että kolmas uskonnollinen valhe on siinä, että asetetaan kaikissa uskonnoissa välittäjiä Jumalan ja ihmisten välille. On papistoja, on kirkkoja, on piispoja ja pappeja, on ulkonaisia vapahtajia. Kaikki ne asetetaan Jumalan ja ihmisten väliin. Ihmiset muka eivät itse pääse yhteyteen Jumalan kanssa. Heillä täytyy olla kirkkoja välissä, pappeja ja piispoja ja vapahtajia ja kaikenlaisia olentoja rukoilemassa heidän puolestaan, sovittamassa heidän syntejään ja heidän suhteitaan Jumalaansa. Todellisuus on kuitenkin se, että ei ole kukaan eikä mikään niin lähellä kutakin yksilöä kuin Jumala. Itse totuus on meitä jokaista kaikista lähinnä. Me emme siis tarvitse minkäänlaisia välittäjiä Jumalan ja itsemme välille. Mitään semmoista emme tarvitse. Päinvastoin meidän täytyy ymmärtää, että jokaisen meistä täytyy itse päästä välittömään sisäiseen suhteeseen Jumalaan, itse hyvään, itse ijankaikkiseen elämään, itse onneen. Mikä onni se on, joka ei ole minussa, niin että en itse tunne onnea, vaan että olisi joku toinen, joka tuntisi onnea minun puolestani? Onni on Jumala. Meille on jokaiselle aivan välttämätöntä, että me itse hengessämme olemme yhteydessä suuren, suuren jumalallisen kirkkauden ja rakkauden kanssa.

Tähän kolmanteen uskonnolliseen menetelmään liittyy läheisesti neljäs, joka on se, niinkuin Tolstoi sanoo, että käsitetään kaikenlaiset kirkkonmenot, kaikenlaiset juhlat, ihmeelliset kulkueet, ihmeelliset kokoukset temppeleissä, joissa soitetaan, lauletaan ja messutaan, Jumalalle otollisiksi. Jumala niistä tykkää ja kun me niitä noudatamme ja kun me käymme

ahkerasti kirkossa ja rukoushuoneissa, kun me katselemme kaikenlaisia ihmetapahtumia, katselemme suuria juhlakulkueita kadulla ja jumalan kuvia, niin me joudumme hyvään suhteeseen Jumalan kanssa. Hän silloin tykkää hyvää. Tällaiset juhlamenot ovat omiansa juuri häikäisemään meidän aistejamme ja kun meidän aistimme häikäistyvät, niin meidän järkemmekin pimentyy, meidän järkemmekin kaiken hyväksyy. Me istumme kirkossa, kuuntelemme laulua ja soittoa, nyökäytämme päätämme ja vaivumme autuaalliseen tunnelmaan ja jos joku häiritsevää ajatus tulee väliin, niin me panemme heti tuon ajatuksen syrjään, sillä ei sovi sellainen Jumalan huoneessa, sillä kaikki meidän aistimme ovat nyt kiinni tässä kauniissa, tässä ihanassa. Tolstoi sanoo, että väärä uskonnollinen valhe tässä on se, kun meidän kirkkomme puhuvat tuommoisesta uskosta, että tämä on otollista Jumalalle. Se on kuitenkin meidän keskeistämme inhimillistä tempuilemistä ja siitä voi olla meille vahinkoa, niinkuin epäilemättä voi ollakin, sanoo Tolstoi, sillä semmoiset menot saavat aikaan, että me uskomme niihin valheisiin, joita meille samalla opetetaan. Kun me istumme tuollaisessa tempelissä, niin meidän aistimme ovat aivan huumaantuneet. Meidän järkemme on aivan vaimentunut ja joku syöttää meille kaikenlaisia uskonnollisia valheita ja me otamme tietysti ne vastaan ja lähdemme sitten pois vielä tyhempinä kuin olimme tullessamme. Tällainen oli se neljäs uskonnollinen menetelmä, neljäs valhe.

Sitten, sanoo Tolstoi, on viides valhe oli viides uskonnollinen menetelmä ja se on kaikista julmin. Se on kaikista hirvein sentähden, että se koskee lapsia. Se on siinä, että me opetamme lapsillemme valheita. Me opetamme heille kouluissa semmoisia asioita, joita monia, monia tuhansia vuosia sitten jotkut uskoivat tosiksi, jotkut Abrahamit tai jotkut muut sellaiset niinä vanhoina aikoina. Ja kun meidän lapsemme tekevät meille kysymyksiä, niin me emme uskalla vastata heille niinkuin omassatunnossamme tahtoisimme, niinkuin meidän järkemme

sanoisi meille, että meidän tulisi vastata, vaan me heti muistamme miten meidän on sääntöjen ja oppien mukaisesti vastattava. Ei kukaan vanhempi ihminen täten uskalla olla rehellinen lapsilleen, vaan suoraan valhettelee heille. Jos vanhemmat, jos isä ja äiti olisivat rehellisiä lapsilleen, silloin he sanoisivat heille mitä he itse uskovat ja ajattelevat. Hehän häpäisevät omaa tietoaan, kun eivät ole sen paremmin heränneet totuuden tietoon. Miksi minä en ole etsinyt totuutta, tulisi jokaisen vanhemman ajatella, kun hänen pieni lapsensa kysyy, miten on sen ja sen asian laita. Me emme ole rehellisiä. Meidän pitäisi aina tunnustaa tietämättömyytemme ja tyhmyytemme eikä syöttää pienille, viattomille lapsille valheita. Tämä, sanoo Tolstoi, on sitä syntiä totuuden pyhää henkeä vastaan, jota ei anneta anteeksi. Sillä, sanoo Tolstoi, myöskin lapsi on aivan niinkuin kirkkoisä Tertullianus sanoi, luonnostaan kristitty. Lapsi on sielultaan semmoisessa virikkeessä, että hän voi ymmärtää jumalallista elämää, rakkauden elämää. Lapsi voi omaksua Kristuksen käskyt, Jeesuksen kaikki selitykset ja neuvot. Lapsi voi ne ymmärtää, sillä lapsi tulee maailmaan sielullisena olentona, johon ei ole vielä kirjoitettu mitään tämän maailman valheita ja sentähden pitäisi olla sielussaan avoin totuudelle ja pitäisi kaikista parhaiten ymmärtää rakkautta, ijankaikkista, jumalallista rakkautta. Sen sijaan, että me siis lapsillemme opettaisimme totuutta, sen sijaan, että me lapsiamme koettaisimme ohjata rakkauteen ja rakkauden ymmärtämiseen, siihen uskoon ja tietoon, että rakkaus on aina elämässä, sen sijaan me tyrkytämme heille kaikenlaisia valheita, emmekä edes itse omassa elämässämme osoita mitään rakkauden merkkiä. Tämä on kaikista julminta, sanoo Tolstoi. Mitenkä tästä kaikesta voimme pelastua? Mitenkä me voimme päästä uskonnollisista valheista, ansoista ja synneistä? Mitenkä me ihmiset, jotka olemme niin kauan eläneet täällä maan päällä ja olemme eläneet kaikenlaisissa valheissa ja paheissa, mitenkä me voimme kaikesta päästä?

Mitä Tolstoi tässä suhteessa sanoo, siitä puhumme ensi sunnuntaina.